

Üreticilerin Besi Sığırcılığı Desteklerinden Yararlanması Üzerine Etkili Faktörler

Hasan Burak AĞIR^{ID}, Cuma AKBAY^{ID}

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Kahramanmaraş,
✉ : hburakagir@ksu.edu.tr

ÖZET

Türkiye hayvancılık faaliyetleri için gerekli koşullara sahip olmasına rağmen ulusal tarım politikasındaki tutarsızlıklar ile yaşanan teknik ve ekonomik sorunlar nedeniyle üretimde istenilen seviyede değildir. Sektörde kırmızı et üretiminde önemli bir rolü olan besi sığırcılığı işletmeleri serbest piyasa koşullarından olumsuz etkilenmekte ve üretimde istikrarsızlık yaşanmaktadır. Yaşanan bu istikrarsızlığı ortadan kaldırmak üzere çeşitli politika araçları kullanılmakta olup bunlardan en önemlisi hayvancılık destekleridir.

Araştırmanın amacı Doğu Akdeniz Bölgesinde besi sığırcılığının yoğun olarak yapıldığı Adana İlinde üreticilerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesidir. Araştırmanın materyalini 94 besi üreticisi ile yüz yüze yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre işletmelerin destekten yararlanmalarında; eğitim durumu, hayvancılık deneyimi, işletme kaydı tutma ve teknik bilgi alma durumu, hayvan sayısı ve yem bitkileri yetiştirme durumunun etkili olduğu saptanmıştır.

DOI:10.18016/ksudobil.407625

Makale Tarihiçesi

Geliş Tarihi : 30.01.2018

Kabul Tarihi : 06.04.2018

Anahtar Kelimeler

Besi sığırcılığı,
hayvancılık destekleri,
lojistik regresyon,
Adana

Araştırma Makalesi

Factors Affecting on the Producers' Utilization of Beef Cattle Support

ABSTRACT

Turkey has proper conditions for livestock production but due to the technical and economic problems and also inconsistencies in the agricultural policy, livestock production is not at the desired level. For these reasons, beef cattle farms are adversely affected by free market conditions and face instability in production. In order to reduce this instability, there are several alternative systems to improve the competitiveness and production. Livestock subsidies are one of the most important application of these systems.

The aim of this research was to determine the factors that effect on producers' utilization from the beef cattle support. The research was conducted in Adana province, located Eastern Mediterranean Region. The data obtained from face to face interviews with 94 producers. According to results; education status, farming experience, keeping records about farm, technical assistance, number of animals and forage crops cultivation factors were effective on farmers' utilization of beef cattle support.

Article History

Received : 30.01.2018

Accepted : 06.04.2018

Keywords

Beef cattle farming,
Livestock subsidies,
Logistic regression,
Adana

Research Article

To cite: Ağır B, Akbay C 2018. Üreticilerin Besi Sığırcılığı Desteklerinden Yararlanması Üzerine Etkili Faktörler. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 21(5): 738-744. DOI:10.18016/ksudobil.407625

GİRİŞ

Tarım üretiminde hayvansal üretim ve bu üretim kolu içerisinde besicilik önemli bir rol üstlenmektedir. Besi sığırcılığı, süt sığırcılığının önemli bir çıktısı olan erkek danaların ekonomik açıdan değerlendirilerek yüksek verimli ve kaliteli ete dönüştürülmesinde bununla birlikte insanların sağlıklı ve dengeli

beslenmelerinde de önemli görevleri bulunmaktadır (Aydın ve Sakarya, 2012).

2016 yılı verilerine göre dünyada 65 milyon ton gerçekleşen sığır eti üretimi toplam kırmızı et üretiminin %33.82'sini oluşturmaktadır (FAO, 2018). Aynı dönemde Türkiye'de 3.9 milyon baş besi sığırdan elde edilen toplam 1.06 milyon ton kırmızı

et üretimi ile dünya sığır eti üretiminde %1.61 pay almaktadır (TÜİK, 2018). 2017 yılı verilerine göre Türkiye’de 3.6 milyon baş sığırdan 987.5 bin ton kırmızı et elde edilmiş olup bu üretim miktarı toplam kırmızı et üretimi içinde yaklaşık %88’lik paya denk gelmektedir (TÜİK, 2018).

Türkiye’de tarım sektörü içerisinde hayvancılık faaliyetleri istenilen seviyede olmasa da çeşitli tarımsal politika araçları ile desteklenmektedir. 1923 yılından günümüze hayvancılık destekleme politikaları her geçen yıl yeni düzenlemeler ve miktarındaki artışlar ile devam etmektedir (Demir, 2012). 2002 yılında toplam tarımsal destekler içinde hayvancılık desteklerinin payı % 4.45 iken bu oran 2014 yılında %28.59’a ulaşmıştır (Haygem, 2015). Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kırmızı et sektöründe uygulanan besilik erkek sığır desteklemesi doğrudan, besilik materyal üretim desteği, anaç sığır manda yetiştiriciliği, buzağı, anaç koyun keçi, sürü yönetimi istihdamı, çiğ süt üretim desteği ve yem bitkileri destekleri dolaylı olarak besiciliği etkilemektedir.

Literatürde konu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış olup bu çalışmalar daha çok bitkisel üretim ve süt sığırcılığında uygulanan destekler üzerine yoğunlaşmıştır. Konu ile ilgili yurtiçi literatür incelendiğinde besi sığırcılığı tekniği ve ekonomisi (Saner ve Çukur, 2006; Köknaroglu ve ark., 2006; Hazneci, 2007; Uğurtaş, 2008; Topcu ve ark., 2008; Gözener, 2013; Demirbaş ve Tosun, 2012; Can, 2015), hayvancılık desteklerinin değerlendirilmesi (Ertuğrul, 2000; Yavuz ve ark., 2009), süt sığırcılığı destekleri (Balaban ve Unakıtan, 2006; Isık ve ark., 2009; Koçturk, 2009; Yılmaz, 2010; Aksoy ve ark., 2012), yem üretimi teşvikleri (Şahin ve Yılmaz, 2009) ve bitkisel üretim (Özüdoğru ve ark., 2015) üzerine araştırmalar olmasına rağmen besi sığırcılığı destekleri konusunda çalışmaya rastlanmamıştır.

Yabancı literatürde ise konu ile ilgili birçok çalışma mevcuttur ancak yapılan çalışmaların çoğunluğunu süt sığırcılığında uygulanan desteklerin değerlendirilmesi şeklindedir. Skaggs ve Falk (1998) Güneydoğu Meksika’da refah analizi kullanılarak hayvan yemi desteklerinin piyasa ve üretici geliri üzerine olan etkilerini analiz etmişlerdir. Ben Arfa ve ark. (2015), Dries ve ark., (2014), Wolf ve Tonsor (2013), Kavoi ve ark. (2013), El Benni ve Finger (2013), Frahan ve ark. (2011), Sipilainen ve Kumbhakar (2010), Bezlepkin ve ark. (2005) araştırmalarında süt sığırcılığında uygulanan desteklerin işletmeler üzerine etkilerini ortaya koymuşlardır. Konu ile ilgili literatür değerlendirildiğinde yerli literatürde besi sığırcılığı işletmeleri teknik ve ekonomik yönden incelenmiş, yabancı literatürde ise yoğun olarak uygulanan desteklerin süt sığırcılığı üzerine etkileri incelenmiş olup besi sığırcılığı destekleri konusunda yeterli araştırma yapılmamıştır. Bu konuda yeterli

araştırmanın olmaması ve bu araştırmanın önemli bir boşluğu dolduracak olması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Gerek hayvancılığın geliştirilmesi ve gerekse tarımsal üretim değeri içerisinde hayvancılığın payının arttırılması için sektörün desteklenmesi oldukça önemlidir. Bundan dolayı uygulanan bu politikaların etkinliğinin analiz edilmesi önem taşımaktadır. Araştırmada besi sığırcılığı işletmelerinin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın ana materyalini Adana ilinde besi sığırcılığı yapan üreticiler ile 2016 yılında yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmada anket yapılacak üretici sayısı Oransal Örnekleme Yöntemi ile belirlenmiştir (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{px}^2 + p(1-p)}$$

Formülde; n= Örnek hacmi, N= Toplam üretici sayısı, p= Besi sığırcılığı işletmelerinin oranı (maksimum örnek hacmine ulaşmak için 0.50 alınmıştır), σ_{px}^2 = Varyansdır. Formüle göre %95 güven aralığı ve %10 hata payı esas alınarak örnek hacminin 94 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada üreticilerin sosyo demografik özelliklerinin belirlenmesinde tanımlayıcı istatistikler, besilik erkek sığır desteğinden yararlanan ve yararlanmayan işletmelerin çeşitli değişkenler itibariyle karşılaştırılmasında t-testi ve işletmelerin besi desteğinden yararlanma durumları ile çeşitli kesikli değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Ki-kare (Chi-square) testi kullanılmıştır. Besi sığırcılığı işletmelerinin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesinde lojistik regresyon modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin ikili (0,1) olabileceği durumlarda yaygın olarak kullanılan analiz yöntemleri Lojistik Regresyon (LR), Lojit, Probit ve Doğrusal Olasılık Modelleridir (Gujarati,1995). Modelde normallik varsayımı şartı aranmaması ve kolay yorumlanabilir olması modelin kullanımını arttırmaktadır (Özdamar, 1999). Lojistik regresyon modeli temel olasılık oranına (Odds ratio) dayanır ve modelin parametreleri tahmin ederken en yüksek olasılık yöntemi kullanılmaktadır. Lojistik regresyon modeli (Savran ve ark., 2011);

$$P(Y) = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 X)}{1 + \exp(\beta_0 + \beta_1 X)}$$

şeklinde gösterilmektedir. Buradan modeldeki katsayılar hesaplanması ise aşağıdaki şekilde gösterilmektedir;

$$\ln \frac{P(Y)}{1-P(Y)} = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n,$$

burada $\frac{P(Y)}{1-P(Y)}$ odds oranıdır.

Lojistik regresyon analizi ikili (binary), sıralı (ordinal) ve sınıflayıcı (nominal) olmak üzere üç şekilde uygulanmaktadır. Araştırmada bağımlı değişkenin (0 ve 1) ikili olmasından dolayı ikili (binary) lojistik regresyon modelinden yararlanılmıştır. Araştırmada modelde kullanılan bağımlı değişken desteklerden yararlanmayan üreticiler (0) ve desteklerden yararlanan üreticiler (1) şeklinde kodlanmıştır. Modele dahil edilen açıklayıcı değişkenlerin seçiminde üreticilerin desteklerden yararlanmalarında etkili olabileceği düşünülen değişkenler belirlenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili araştırmalardan yararlanılmıştır (Akbaş ve ark., 2015; Demir, 2009; Işık ve ark., 2009; Aşkan ve Dağdemir, 2015; Dionne ve Horowitz, 2016).

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırma bölgesindeki üreticilerin sosyo demografik özellikleri Çizelge 1'de verilmiştir. Çizelgeye göre tüm üreticilerin ortalama yaşı 45.53 olarak hesaplanmıştır. Besilik erkek sığır desteğinden yararlanan ve yararlanmayan üreticilerin ortalama yaşlarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin eğitim süreleri incelendiğinde destekten yararlanan üreticilerin yararlanmayanlara göre daha yüksek eğitim düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Çizelgeye göre eğitim süreleri destekten yararlanan üreticilerin 8.02, destekten yararlanmayan üreticilerin ise 6.11 ve işletmeler ortalamasında 7.24 yıldır. Yapılan t testi sonuçlarına göre işletmelerin destekten yararlanma durumu ile eğitim süresi ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0.001). Gözener (2013) yaptığı araştırmada işletmeler ortalamasında üretici eğitim süresini 6.68 yıl olarak hesaplamıştır. Ege bölgesinde gerçekleştirilen araştırmada Demirbaş ve Tosun (2012) üretici eğitim

süresini ortalama 6.90 yıl olarak saptamıştır.

Üretici ailesinde ortalama 5.15 kişi bulunmakta ve bu kişilerden ortalama 2.30 kişinin tarımla uğraştığı sonucuna ulaşılmıştır. Hazneci (2007) Amasya ili Suluova ilçesinde ortalama aile birey sayısını 5.89 kişi olarak hesaplamıştır. Aile bireyleri içerisinde iki kişinin tarımla uğraştığı, diğer bireylerin ise tarım dışı işlere yöneldiği söylenebilir. Bu durum besi sığırcılığı faaliyetinin devamlılığı açısından bir dezavantajdır. Bu nedenle karar vericilerin tarımsal nüfusu kırsal alanda tutmaya yönelik teşvik ve verilen destekleri artırması önemli görülmektedir. Üreticilerin hayvancılık deneyiminin işletmeler ortalamasında 20.69 yıl olduğu saptanmıştır. Hayvancılık deneyimi destekten yararlanan üreticilerde 19.75 yararlanmayan işletmelerde ise 22.06 yıldır (Çizelge 1). Bağımsız iki örnek t testi sonuçlarına göre üreticilerin hayvancılık deneyim süreleri arasındaki farklılık anlamlı değildir (p=0.232).

Üreticilerin işletme kaydı tutma, besicilikten memnun olma, teknik bilgi alma ve destekleri yeterli bulma durumları Çizelge 2'de verilmiştir. Çizelgeye göre tüm üreticilerin %45.74'ünün işletme kaydı tuttuğu saptanmıştır. Destekten yararlanan üreticilerde bu oran %58.93 olup desteklerden yararlanmayan üreticilerde ise %26.32'dir. Üreticilerin işletmelere ait hayvan varlığı, canlı ağırlık artışı, bakım ve besleme konularında kayıt tuttukları belirlenmiştir. Üreticilerin desteklerden yararlanma durumu ile işletme kaydı tutma durumu arasında Ki-kare (Chi-square) analizi sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (p=0.002). Üreticilerin besicilik faaliyetinden memnun olma durumları incelendiğinde tüm üreticilerin %69.15'inin memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Besilik erkek sığır desteğinden yararlanan ve yararlanmayan üreticilerde de bu oranın yüksek olduğu saptanmıştır. Faaliyetten memnun olan üreticiler bu durumu uzun yıllardan beri besicilik yapmaları ve başka bir işle uğraşmanın mümkün olmamasından dolayı mecburi bir memnuniyet olması şeklinde dile getirmişlerdir. Besicilik faaliyetinden memnun olmayan üreticiler yem ve besilik materyal fiyatlarının yüksek olması ve satış aşamasında zorluklar yaşamalarının bu durumda etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 1. Üreticilerin sosyo-demografik özellikleri

	Destekten Yararlanmayanlar		Destekten Yararlananlar		Tüm Üreticiler	
	\bar{X}	σ	\bar{X}	σ	\bar{X}	σ
Yaş (Yıl)	46.47	10.46	44.89	8.89	45.53	9.54
Eğitim süresi* (Yıl)	6.11	2.14	8.02	3.20	7.24	2.97
Ailedeki birey sayısı (kişi)	5.61	3.58	4.84	1.80	5.15	2.68
Tarımla uğraşan birey sayısı (kişi)	2.58	2.86	2.11	1.37	2.30	2.09
Tarımsal deneyim (yıl)	24.18	9.91	24.08	8.46	24.12	9.01
Hayvancılık deneyimi (yıl)	22.06	9.26	19.75	8.95	20.69	9.10

*p<0.01

Çizelge 2. Üreticilerin işletme kaydı tutma, besicilikten memnun olma, teknik bilgi alma ve destekleri yeterli bulma durumları

	Destekten Yararlanmayanlar		Destekten Yararlananlar		Tüm üreticiler	
	N	%	N	%	N	%
İşletme kaydı tutma						
Hayır	28	73.68	23	41.07	51	54.26
Evet	10	26.32	33	58.93	43	45.74
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00
Besicilikten memnun olma						
Hayır	9	23.68	20	35.71	29	30.85
Evet	29	76.32	36	64.29	65	69.15
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00
Teknik bilgi alma						
Hayır	4	10.53	1	1.79	5	5.32
Evet	34	89.47	55	98.21	89	94.68
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00
Destekleri yeterli bulma						
Hayır	35	92.11	43	76.79	78	82.98
Evet	3	7.89	13	23.21	16	17.02
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00

Araştırma bölgesindeki işletmelerin faaliyet tipi, bitkisel ürün ve yem bitkileri yetiştirme durumları Çizelge 3'te verilmiştir. Çizelgeye göre tüm işletmelerin %64.96'sı kombine işletme iken %34.04'ü yalnızca besi işletmeleridir. Kombine işletmeler desteklerden yararlanan ve yararlanmayan işletmelerde de daha fazladır. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.678$). Ege bölgesinde gerçekleştirilen bir araştırmada Demirbaş ve Tosun (2012) tüm işletmeler içerisinde kombine işletmelerin oranının %73.79, yalnız besi işletmelerinin oranının %26.21 olduğunu saptamışlardır.

İşletmelerin %52.13'ünde bitkisel ürün yetiştirilirken %47.87'sinde yetiştirilmediği saptanmıştır. Destekten yararlanan işletmelerin %58.93'ünde bitkisel üretim yapılmakta iken yararlanmayan işletmelerin %42.11'inde yapılmaktadır (Çizelge 3). İşletmelerde yem bitkileri yetiştirme durumu incelendiğinde tüm işletmelerin yaklaşık %60'ında yem bitkileri yetiştirilmediği saptanmıştır. Ki-kare analizine göre besilik erkek sığır desteğinden yararlanma durumu ile yem bitkileri yetiştirme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p=0.062$).

Üreticilerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesinde lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır. Öncelikle modele dahil edilen diğer bir ifade ile işletmelerin desteklerden yararlanmalarında etkili olabilecek faktörlere ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Çizelgeye göre bağımlı değişken besilik erkek sığır desteğinden yararlanma durumu, bağımsız değişkenler ise üretici yaşı, eğitim, hayvancılık deneyimi, işletme kaydı tutma, teknik bilgi alma, tarım

dışı gelir, işletme tipi, hayvan sayısı ve yem bitkileri yetiştirme durumudur (Çizelge 4).

Araştırma bölgesinde besi sığırcılığı yapan işletmelerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik uygulanan lojistik regresyon analiz sonuçları Çizelge 5'te verilmiştir. Modelde kullanılan bağımsız değişkenlerin doğrulama oranı %73.4 olarak hesaplanmıştır. Modelde dokuz değişkenin altısı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu değişkenler eğitim, hayvancılık deneyimi, işletme kaydı, teknik bilgi alma durumu, hayvan sayısı ve yem bitkileri yetiştirme durumudur.

Eğitim durumunun istatistiksel olarak anlamlı ve destekten yararlanma üzerinde pozitif bir etkisi olduğu saptanmıştır. Eğitim durumu lise ve üzeri olan üreticilerin diğer üreticilere göre besilik erkek sığır desteğinden yararlanma olasılığı 3.75 kat daha fazladır. Eğitim seviyesi arttıkça besilik erkek sığır desteğinden yararlanma olasılığı da artmaktadır. Üreticilerin işletme ile ilgili kayıt tutma durumunun destekten yararlanma üzerinde pozitif bir etkisi olduğu belirlenmiştir. İşletme kaydı tutan üreticilerin destekten yararlanma olasılığı tutmayanlara göre 3.41 kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Üreticilerin tarımsal yayım elemanlarından besicilik faaliyeti hakkında teknik bilgi alan üreticilerin almayanlara göre destekten yararlanma olasılığının 11.34 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin destekler konusunda yaşadıkları en büyük olumsuzluk konu hakkında bilgi eksikliğidir. Yayım elemanlarının üreticileri desteklerden yararlanma süreci hakkında bilgilendirmeleri üreticilerin desteklerden yararlanmalarında oldukça etkilidir.

Çizelge 3. Besi işletmelerinin tipi, bitkisel ürün ve yem bitkileri yetiştirme durumu

İşletme tipi	Destekten Yararlanmayanlar		Destekten Yararlananlar		Tüm üreticiler	
	N	%	N	%	N	%
Kombine (süt ve besi)	26	68.42	36	64.29	62	65.96
Yalnız besi	12	31.58	20	35.71	32	34.04
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00
Bitkisel ürün yetiştirme						
Hayır	22	57.89	23	41.07	45	47.87
Evet	16	42.11	33	58.93	49	52.13
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00
Yem bitkileri yetiştirme						
Hayır	27	71.05	29	51.79	56	59.57
Evet	11	28.95	27	48.21	38	40.43
Toplam	38	100.00	56	100.00	94	100.00

Çizelge 4. Lojistik regresyon modelinde kullanılan değişkenlere ait istatistikler

Değişkenler	\bar{X}	σ
Bağımlı değişken		
Besilik erkek sığır desteğinden yararlanma durumu (0: yararlanmıyor, 1: yararlanıyor)	0.60	0.49
Bağımsız değişkenler		
Üretici yaşı (yıl)	45.53	9.54
Eğitim durumu (0:ilk ve ortaokul, 1:lise ve üzeri)	0.26	0.44
Hayvancılık deneyimi (yıl)	20.69	9.10
İşletme kaydı tutma durumu (0:tutmuyor, 1: tutuyor)	0.46	0.50
Teknik bilgi alma durumu (0:hayır, 1: evet)	0.95	0.22
Tarım dışı gelir (0: yok, 1: var)	0.26	0.43
İşletme tipi (0: kombine, 1: yalnız besi)	0.34	0.47
Hayvan sayısı (baş)	72.20	69.28
Yem bitkileri yetiştirme durumu (0:hayır, 1:evet)	0.40	0.49

Hayvan sayısının bir birim artması üreticilerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanma olasılığını 1.01 kat artırmaktadır. Bununla birlikte yem bitkileri yetiştiren üreticilerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanma olasılığı yem bitkileri yetiştirmeyen üreticilere göre 2.55 kat daha fazladır. Yem bitkileri desteklerinden yararlanmanın besilik erkek sığır desteğinden yararlanmayı artırdığını söylemek mümkündür.

Burada dikkati çeken bir husus üreticilerin hayvancılık deneyiminin besilik erkek sığır desteğinden yararlanma olasılığı üzerinde negatif bir etkisi olduğudur. Üreticilerin hayvancılık deneyiminin bir yıl artması destekten yararlanma olasılığını 0.93 kat azaltmaktadır. Deneyimli üreticiler süreç hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları ve sürecin uzun olmasından dolayı desteklerden yararlanmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle tarımsal kuruluşlarda bulunan personelin üreticilere destekler konusunda bilgilendirme çalışmalarını yapmaları

oldukça önemlidir.

Akbay ve ark (2015) tarafından yapılan çalışmada, süt sığırcılığı faaliyeti ile uğraşan üreticilerin uygulanan desteklerden yararlanmalarında eğitim, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üyelik, ahır tipi, soy kütüğü tutma durumu, silaj yapma durumu ve işletmenin bulunduğu bölge faktörlerinin etkili olduğu belirlenmiştir. Demir (2009), Batı Marmara ve Kuzey Doğu Anadolu Bölgelerinde gerçekleştirdiği çalışmada üreticilerin hayvancılık desteklerinden yararlanmalarında etkili olan faktörlerin yaş, eğitim, tarım dışı faaliyette bulunma durumu, yem bitkileri üretim miktarı ve hayvan sayısı olduğunu tespit etmiştir. Işık ve ark., (2009), süt sığırcılığı işletmeleri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında üreticilerin tarımsal desteklerden faydalanmalarında eğitim durumu, hayvan ırkı, kaba yem kullanımının pozitif, işletme tipinin ise negatif etkisi olduğunu saptamışlardır.

Çizelge 5. İşletmelerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörler

	Katsayı	Wald değeri	P değeri	Odds oranı
Sabit				
Üretici yaşı	0.021	0.439	0.508	1.021
Eğitim durumu	1.320	3.106	0.078*	3.745
Hayvancılık deneyimi	-0.069	3.644	0.056*	0.934
İşletme kaydı tutma durumu	1.229	4.179	0.041**	3.418
Teknik bilgi alma durumu	2.428	3.173	0.075*	11.342
Tarım dışı gelir	0.136	0,044	0.834	1.146
İşletme tipi	0.581	1.096	0.295	1.787
Hayvan sayısı	0.010	3.082	0.079*	1.010
Yem bitkileri yetiştirme durumu	0.934	2.766	0.096*	2.545

*p<0.10, **p<0.05, Hosmer Lemeshow p=0.879, Nagelkerke R²=0.366

SONUÇ

Besi sığırçılığı gerek aile ve gerekse ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan stratejik bir üretim faaliyetidir. Besi sığırçılığı faaliyeti yıllar itibariyle çeşitli politika araçları ile desteklenmiş ancak bu destekler tutarlılık sağlanamadığı için sonlandırılmıştır. Bu destekler içerisinde besilik erkek sığır desteği 2001 yılında uygulanmaya başlamış 2002 yılında son bulmuş ve 2011 yılında tekrar uygulamaya konulmuştur (Resmi Gazete, 2001 ve 2011). 2011 ve 2012 yılında 300 TL/baş olan besilik erkek sığır destekleme miktarı 2015 yılında 150 TL/baş, 2016 yılında 200 TL/baş olarak belirlenmiş olup, 2017 yılında ise verilmemektedir.

Araştırma bölgesindeki işletmelerde ailedeki birey sayısının ortalama beş kişi olduğu ve yaklaşık iki kişinin tarımsal faaliyet ile uğraştığı tespit edilmiştir. Üreticiler ailedeki genç bireylerin tarımsal faaliyetle uğraşmak istemediklerinden dolayı başka işlerde çalıştığını belirtmişlerdir. Tarımsal faaliyetle uğraşan bireylerin az olması mevcut faaliyet kolunun devamlılığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle karar vericilerin genç bireyleri tarımsal faaliyete teşvik edecek politikalar belirlemeleri ve uygulamaları önemlidir.

Diğer önemli bir husus üreticilerin tecrübeli ancak eğitim seviyesinin düşük olduğudur. Karar vericilerin eğitim seviyesini yükseltmeyecekleri göz önüne alındığında en azından tarımsal yayım elemanları aracılığı ile üreticilere uğraştıkları faaliyet kolu hakkında daha verimli üretimi sağlamaya yönelik eğitim vermelerinin oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir.

Üreticilerin yaklaşık %83'ü besilik erkek sığır desteğinin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Burada üreticilere verilen bu desteğin ne kadarının üreticiye ulaştığının ortaya konulması oldukça önemlidir. Bu nedenle karar vericilerin verilen bu desteklemede meydana gelen kesinti miktarını göz önüne alarak destek miktarını belirlemesi önem arz etmektedir.

İşletmelerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörler; üretici eğitim durumu, hayvancılık deneyimi, işletme ile ilgili kayıtları tutma durumu, teknik bilgi alma durumu, işletmedeki hayvan varlığı ve yem bitkileri yetiştirme durumudur. Burada hayvancılık deneyimi değişkeninin işletmelerin

besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında negatif yönlü etkisi varken diğer değişkenlerin pozitif yönlü etkisi olduğu saptanmıştır. Hayvancılık deneyimi arttıkça desteklerde yararlanma olasılığı azalmaktadır. Burada daha deneyimsiz ve yaş olarak daha genç olan bireylerin desteklerden yararlanmada daha istekli olduklarını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak besi sığırçılığı ülke ekonomisine sağladığı katkılardan dolayı desteklenmesi gerekli olan bir hayvancılık koludur. Genel olarak üreticiler çeşitli kesintilerden dolayı mevcut desteklerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle karar vericilerin desteklerden yararlanan paydaşların görüşlerini alarak uygun bir destek miktarı belirlemeleri faaliyetin devamlılığı ve üreticilerin rekabet gücünün artırılması açısından oldukça önemlidir.

TEŞEKKÜR

Bu makale KSÜ Araştırma Projeleri Yönetim Birimince desteklenen 2016/5-76 M numaralı projeden türetilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akbağ C, Bilgiç A, Şahin A, Tümer Eİ 2015. Türkiye'de Süt Sığırçılığında Uygulanan Desteklerin İşletme Karlılığı Üzerine Olan Etkileri. Tübitak Proje No: 1120824, 113 s.
- Aksoy A, Terin M, Keskin A 2012. Türkiye Süt Sığırçılığında İslah ve Destekleme Politikalarının Bölgesel Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg., 43(1): 59-64.
- Aşkan E, Dağdemir V 2015. Devlet Desteklemelerinden Faydalanan Süt Sığırçılığı Yapan İşletmelerin Üretim Değerini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Erzurum, Erzincan, Bayburt İlleri Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 21(2):69-76.
- Aydın E, Sakarya E 2012. Kars ve Erzurum illeri Entansif Sığır Besi İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 18(6): 997-1005.
- Balaban A, Unakıtan G 2006. Edirne İl'inde Süt Sığırçılığının Üretim, Fiyat ve Pazarlama Politikalarının Değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 50 s.
- Ben Arfa N, Daniel K, Jacquet F, Karantininis K 2015.

- Agricultural Policies And Structural Change In French Dairy Farms: A Nonstationary Markov Model. *Canadian Journal of Agricultural Economics*, 63(1):19-42.
- Bezlepkin I, Oude L, Oskam AJ 2005. Effects of Subsidies In Russian Dairy Farming. *Agricultural Economics*, 33(3): 277-288.
- Can MF 2015. Ankara İli Merkez İlçelerindeki Sığır Besi İşletmelerinin Ekonomik Analizi. *Eurasian Journal of Veterinary Sciences*, 31(2): 87-94.
- Demir N 2009. Destekleme Politikalarının Hayvancılık Sektörü Üzerine Etkilerinin Bölgesel Karşılaştırmalı Analizi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 143 s.
- Demir N 2012. AB ve Türkiye’de Hayvancılık Politikalarındaki Son Gelişmelerin Uyum Süreci Açısından Karşılaştırılması. *Alınları*, 23(B): 58-63.
- Dionne K, Horowitz J, 2016. The Political Effects of Agricultural Subsidies in Africa: Evidence From Malawi. *World Development*, 87: 215–226.
- Dries L, Gorton M, Urutyan V, White J 2014. Supply Chain Relationships, Supplier Support Programmes And Stimulating Investment: Evidence From The Armenian Dairy Sector. *Supply Chain Management-An International Journal*, 19(1): 98-107.
- El Benni N, Finger R 2013. Gross Revenue Risk In Swiss Dairy Farming. *Journal of Dairy Science*. 96(2): 936-948.
- Ertuğrul C 2000. Hayvancılık Sektöründe Destekleme Politikalarının Analizi ve Üretim Artışı İçin Gerekli Önlemler. 2. Hayvancılık Kongresi-II (21-22 Kasım), Ankara.
- FAO 2018. Food and Agriculture Organization. www.fao.org/faostat.
- Frahan BH, Baudry A, Blander R, Polome P, Howitt R 2011. Dairy Farms Without Quotas In Belgium: Estimation And Simulation With A Flexible Cost Function. *European Review of Agricultural Economics*, 38(4): 469–495.
- Gözener B 2013. TR83 Bölgesinde Sığır Yetiştiriciliğine Yer Veren İşletmelerin Ekonomik Analizi ve Teknik Etkinlik. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 157 s.
- Haygem 2015. Hayvancılık Genel Müdürlüğü Kırmızı Et Stratejisi. Ankara.
- Hazneci K 2007. Amasya İli Suluova İlçesinde Sığır Besiciliği Yapan İşletmelerin Etkinlik Analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 84 s.
- Isık, HB, Aksoy A, Yavuz F 2009. Factors Affecting Dairy Farmers' Utilization of Agricultural Supports In Erzurum. *Scientific Research and Essay*, 4(11): 1236-1242.
- Kavoi MM, Haog DL, Pritchett J 2013. Influence of Institutional And Socio-Economic Factors on The Supply Response of Smallholder Dairy Farms In The Marginal Zones of Kenya. *Journal of International Development*, 25(3): 393-411.
- Koçturk M 2009. A Case Study of Increasing Income of Dairy Cattle In Rural Area In Western Part Of Turkey. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 8(9): 1685-1688.
- Köknaçoğlu H, Yılmaz H, Demircan V 2006. Afyon İli Besi Sığırcılığı İşletmelerinde Kesif Yem Oranının Besi Performansı ve Karlılığa Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1(1):41-51.
- Lu-rong R, Dan H 2014. A Study on the Effects of Fiscal Policy on Agricultural Production Management Intention and Behavior.
- Newbold P 1995. *Statistics for Business & Economics*, Fourth Edition, 1995, Prentice-Hall.
- Özüdoğru T, Miran B, Taşkaya Top B, Uçum İ 2015. Pamuk, Ayçiçeği, Soya Üretiminde Fark Ödemesi Desteklerinin Etkisi. TEPGE YAYIN NO: 262. ISBN: 978-605-9175-34-0.
- Saner G, Çukur F 2006. Ege Bölgesinde Sığır Eti Üretimi ve Pazarlaması Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Örneği. Tübitak, Proje no: TOGTAG-3052.
- Savran F, Aktürk D, Dellal İ, Tatlıdil F, Dellal G, Pehlivan E 2011. Türkiye’de Seçilmiş Bazı İllerde Keçi Sütü ve Ürünleri Tüketimine Etkili Faktörler. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 17(2): 251-256.
- Sipilainen T, Kumbhakar SC 2010. Effects of Direct Payments on Farm Performance: The Case of Dairy Farms In Northern Eu Countries. University of Helsinki, Department of Economics and Management Discussion Papers no: 43. Helsinki.
- Skaggs RK, Falk CL 1998. Market and Welfare Effects of Livestock Feed Subsidies In Southeastern New Mexico. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 23(2): 545-557.
- Şahin K, Yılmaz İH 2009. The Effects of Subsidizing Forage Production On Animal Production In Van, Turkey. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 8(3): 492-495.
- Topcu Y 2008. Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Analizi: Erzurum İli Örneği. *OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23(1): 17-24.
- TÜİK 2018. Türkiye İstatistik Kurumu. www.tuik.gov.tr.
- Uğurtaş FT 2008. Konya İli Beyşehir İlçesi Doğanbey Beldesinde Besicilik Yapan İşletmelerin Ekonomik Analizi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 75 s.
- Wolf CA, Tonsor GT 2013. Dairy Farmer Policy Preferences. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 38(2): 220–234.
- Yavuz F, Işık HB, Demir N 2009. Destekleme Politikalarının Hayvancılık Sektörü Üzerine Etkilerinin Bölgesel Karşılaştırmalı Analizi. Tübitak Projesi, Proje no: 1080269.
- Yılmaz H 2010. Süt Sığırcılığında Kooperatifler Aracılığıyla Desteklemenin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Adana İli Örneği. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 311 s.